

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Західноукраїнський національний університет
Кафедра фінансів ім. С. І. Юрія

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

для виконання
комплексного практичного індивідуального завдання
з навчальної дисципліни «Фандрайзинг у публічному секторі»
студентами денної форми навчання
освітньо-професійної програми «Фінанси»
другого ступеня вищої освіти (магістр)
спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Горин В. П. Методичні вказівки для виконання комплексного практичного індивідуального завдання з навчальної дисципліни «Фандрайзинг у публічному секторі» студентами денної форми навчання освітньо-професійної програми «Фінанси» другого ступеня вищої освіти (магістр) спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування». Тернопіль: ЗУНУ, 2021. 23 с.

Укладач:

Горин В. П., д.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів ім. С. І. Юрія

Рецензенти:

Слатвінська М. О., д.е.н., проф., професор кафедри фінансів Одеського національного економічного університету

Кириленко О. П., д.е.н., проф., завідувач кафедри фінансів ім. С. І. Юрія
Західноукраїнського національного університету

Розглянуто та рекомендовано
засіданням кафедри фінансів ім. С. І. Юрія
Протокол № 1 від 17 серпня 2021 р.

КОМПЛЕКСНЕ ПРАКТИЧНЕ ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ

Виконання КПІЗ передбачає розробку студентом власного проекту, пошук донора, підготовку проектної заявки та її публічну презентацію.

Завдання 1.

Розробити власний проект для залучення фінансування:

- провести експрес-опитування цільової аудиторії, виявити актуальну проблему;
- провести аналіз проблеми з використанням методики дерева проблем;
- сформулювати назву, мету та завдання проекту із застосуванням методики дерева цілей;
- провести аналіз проекту за методиками SMART або NAOMIE;
- оцінити стейкхолдерів проекту, проаналізувати можливості їх включення у проект

Завдання 2.

Використовуючи відкриті джерела інформації вибрати трьох потенційних донорів, оцінити можливості отримання від них фінансування. Підготувати звернення до донора.

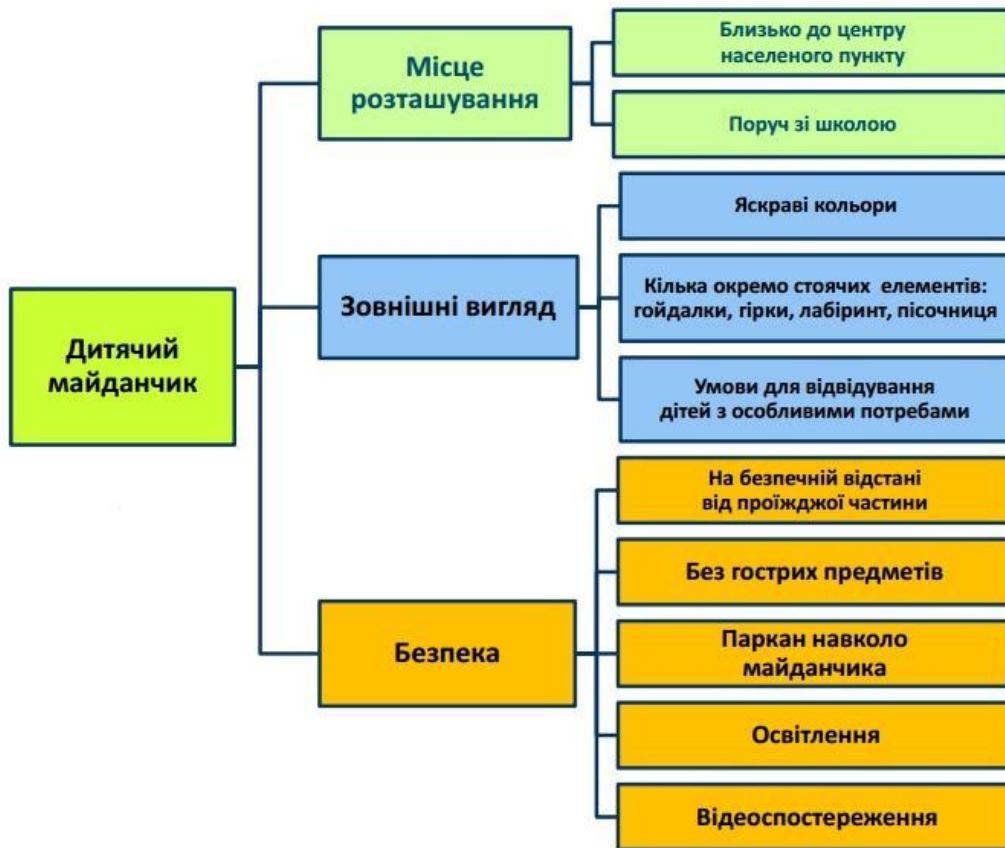
Завдання 3.

Скласти план реалізації та бюджет проекту. Розрахунки провести у табличній формі, для планування витрат за проектом використовувати відкриті джерела інформації (ціни на товари і послуги, ставки орендної плати, розміри оплати праці та ін.). Розробити кількісні та якісні показники оцінювання результатів проекту. Описати ризики та можливості реалізації проекту після завершення фінансування.

Завдання 4.

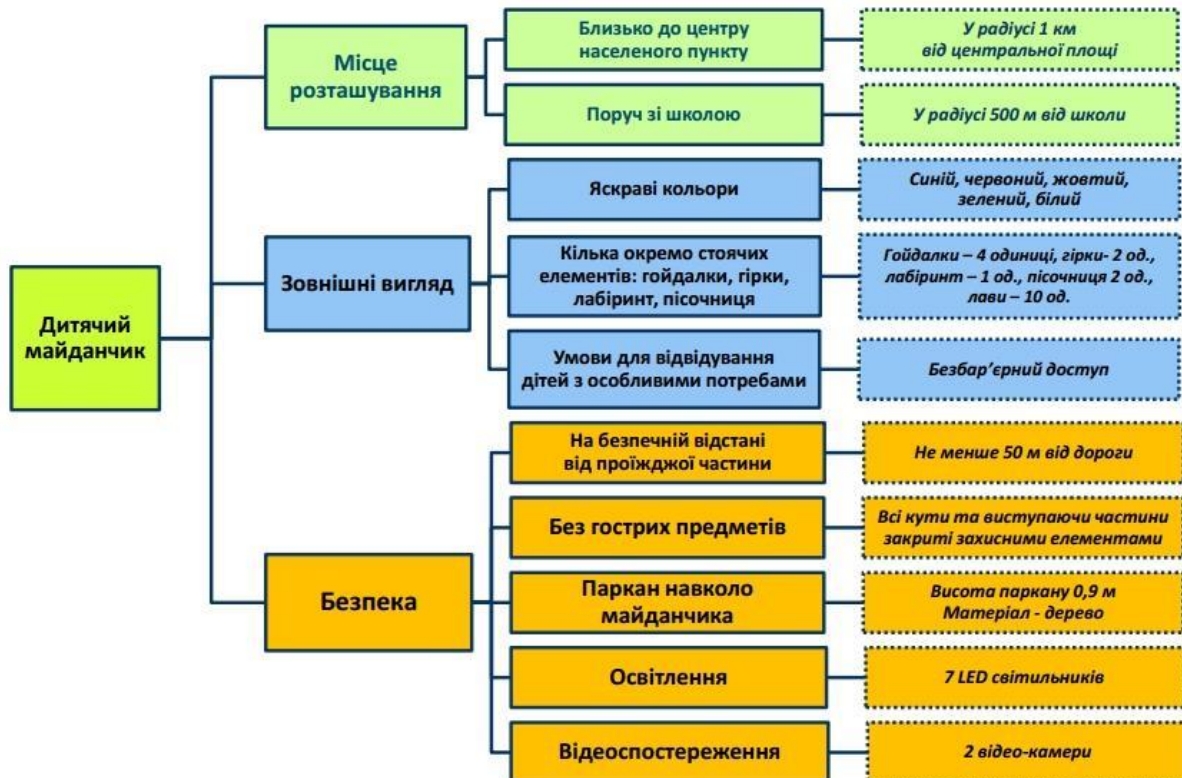
Скласти проектну заявку із заповненням усіх елементів апікаційної форми.

Підготувати презентацію розробленого проекту загальним обсягом не менше 20 слайдів.

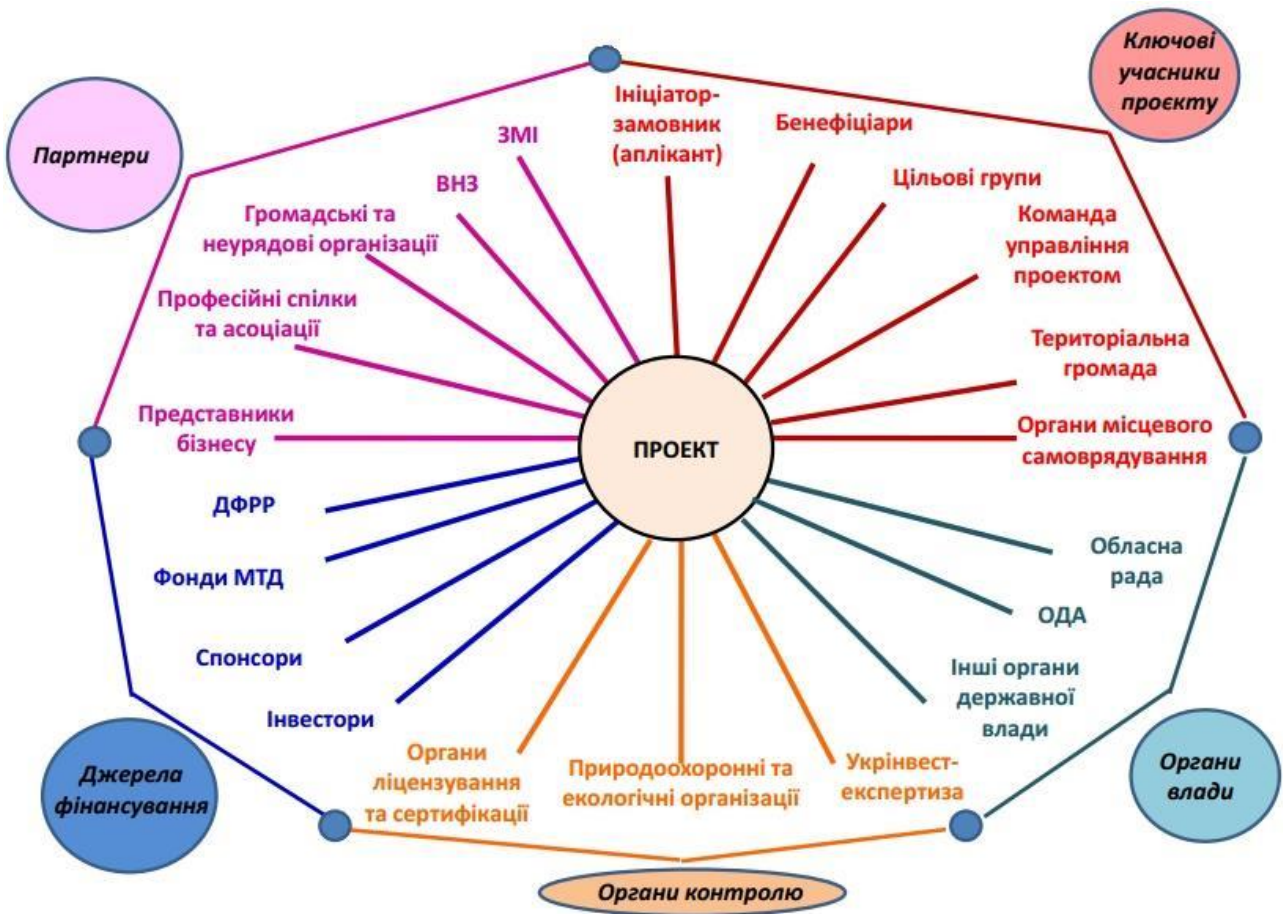
Дерево вимог проекту розвитку

Джерело: Е-курс «Управління проєктами місцевого розвитку – 10». Спільнота практик: Сталий розвиток.
 URL: <http://udl.despro.org.ua/>

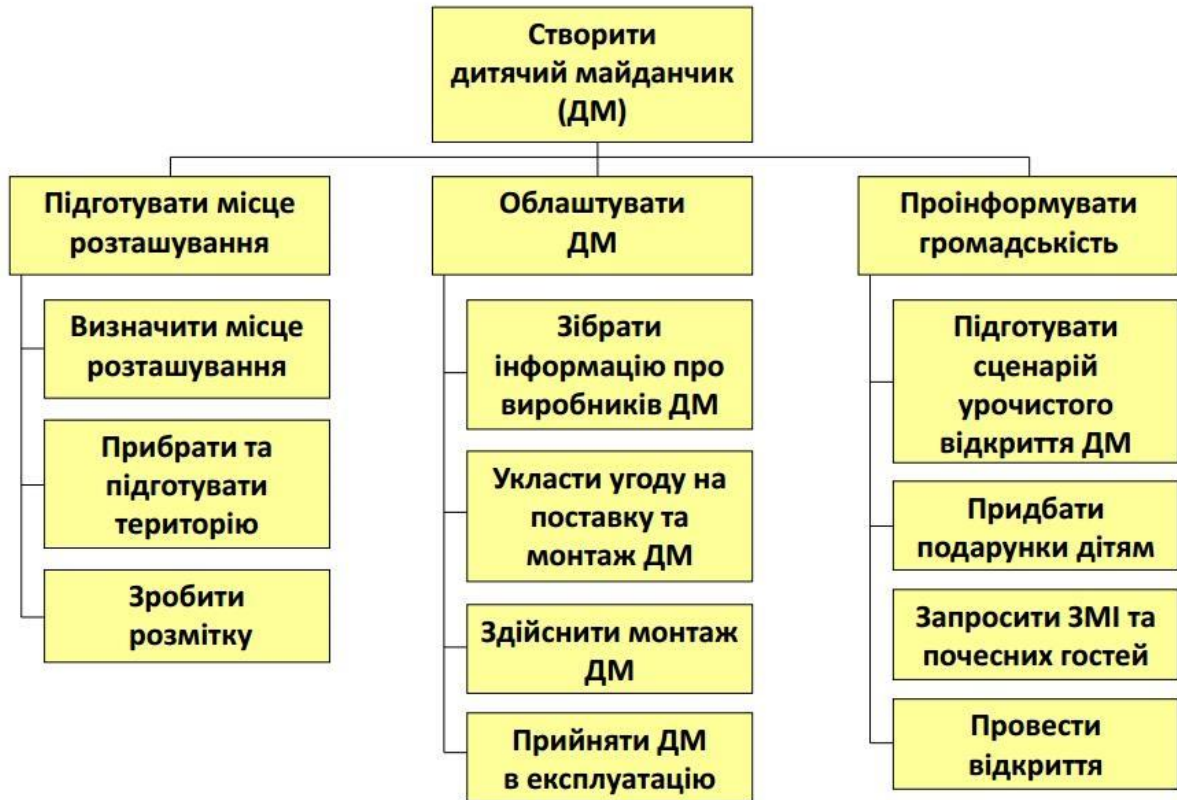
Дерево індикаторів визначених вимог проекту розвитку

Джерело: Е-курс «Управління проєктами місцевого розвитку – 10». Спільнота практик: Сталий розвиток.
 URL: <http://udl.despro.org.ua/>

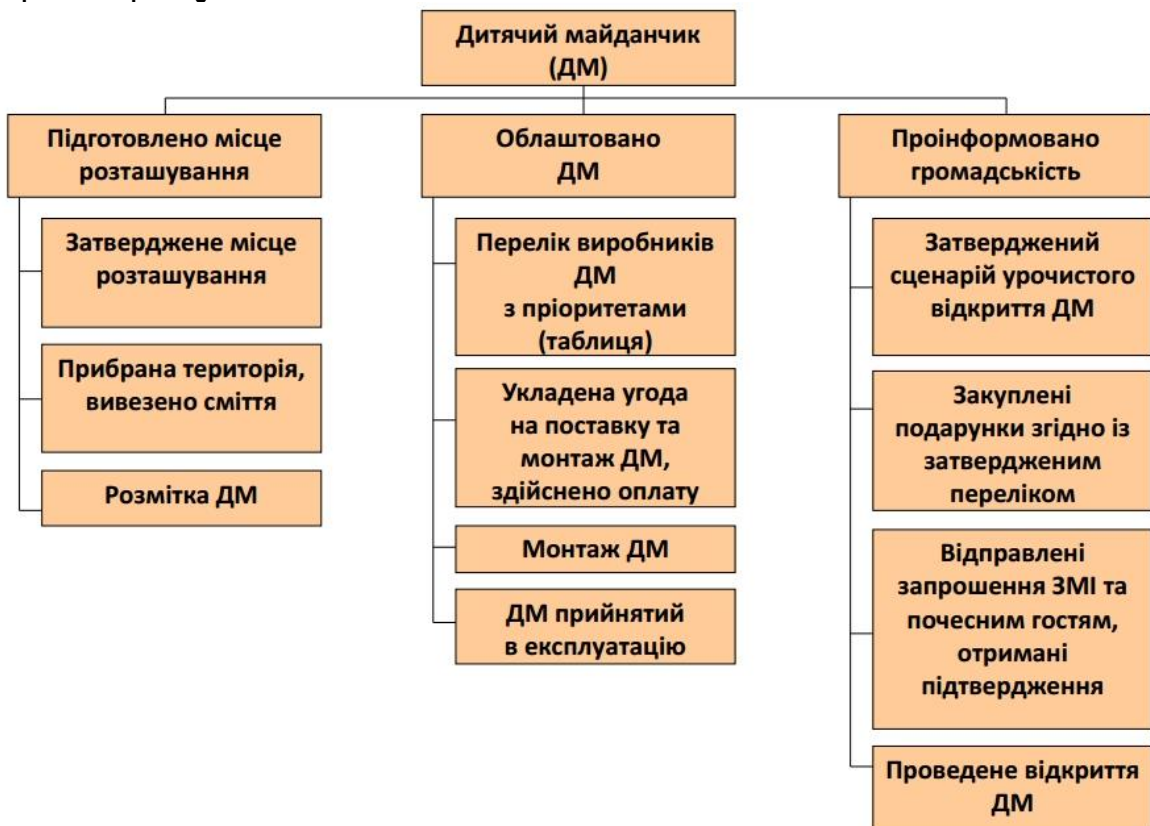
Потенційні стейкхолдери проекту розвитку

Джерело: Е-курс «Управління проектами місцевого розвитку – 10». Спільнота практик: Сталий розвиток.
 URL: <http://udl.despro.org.ua/>

Дерево цілей проєкту розвитку

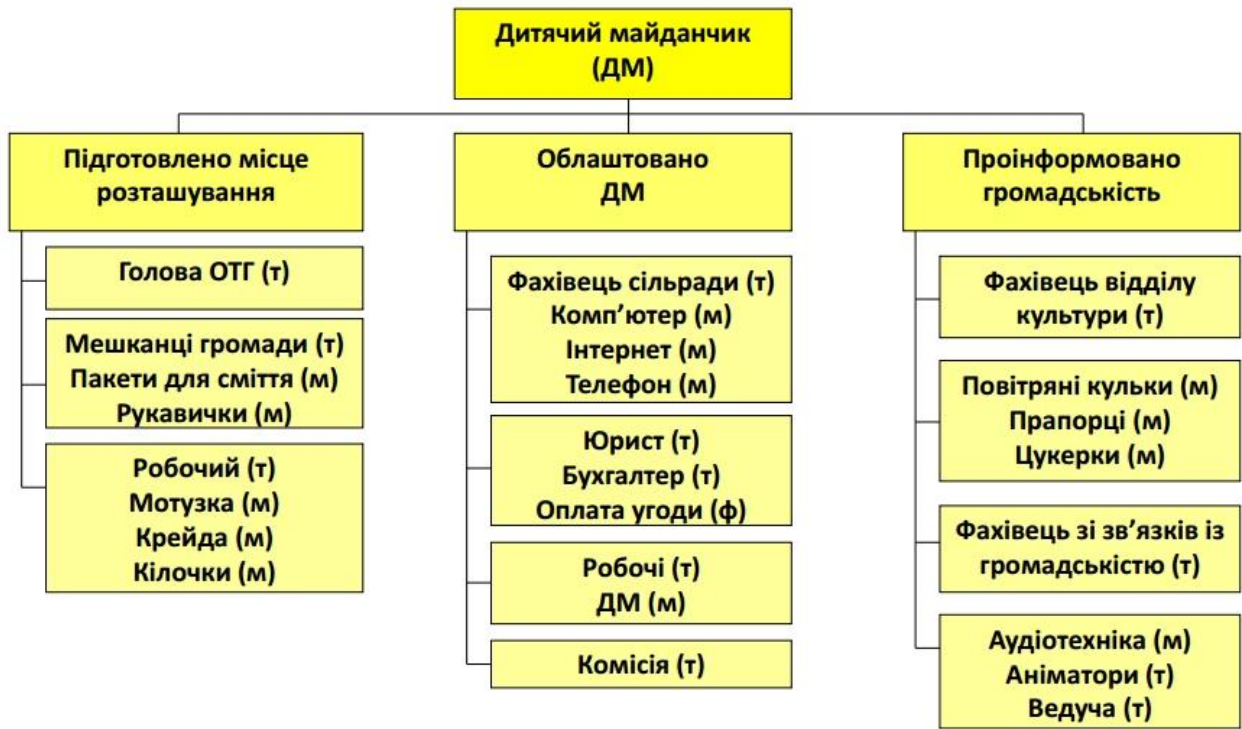
Джерело: Е-курс «Управління проєктами місцевого розвитку – 10». Спільнота практик: Сталий розвиток.
 URL: <http://udl.despro.org.ua/>

Дерево продукту проєкту розвитку

Джерело: Е-курс «Управління проєктами місцевого розвитку – 10». Спільнота практик: Сталий розвиток.
 URL: <http://udl.despro.org.ua/>

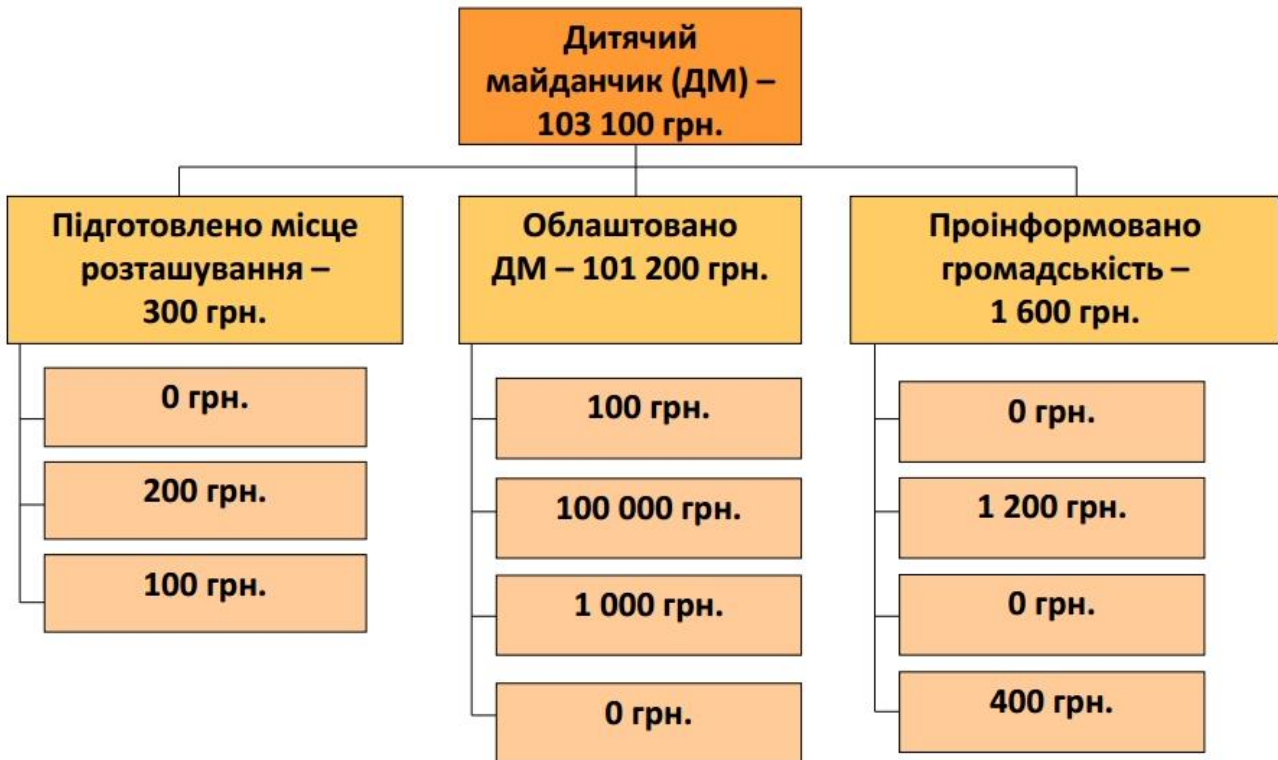

- Типи ресурсів: (т) – трудовий; (м) – матеріальний; (ф) – фінансовий

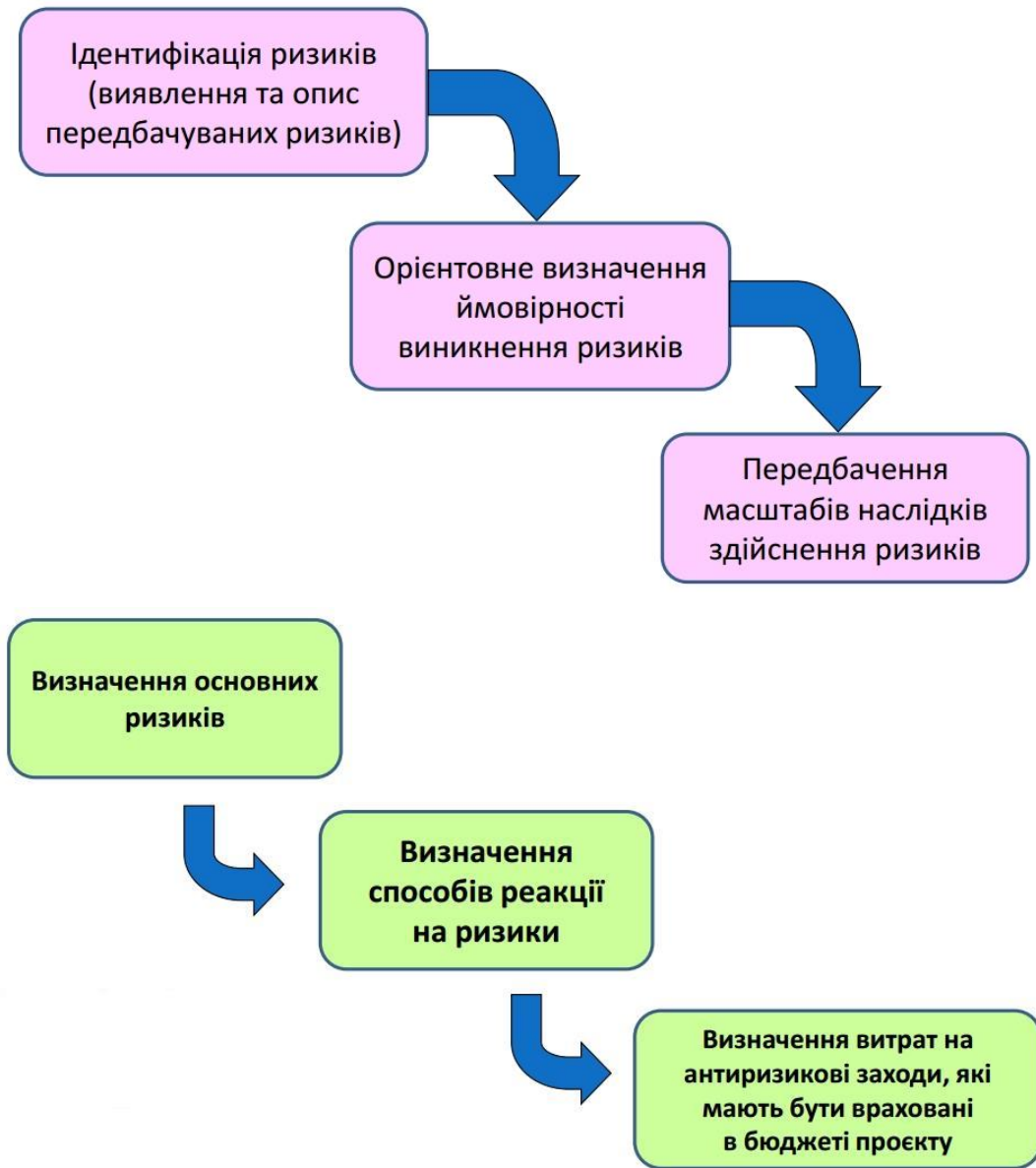
Дерево ресурсів проекту розвитку

Джерело: Е-курс «Управління проєктами місцевого розвитку – 10». Спільнота практик: Сталий розвиток.
URL: <http://udl.despro.org.ua/>

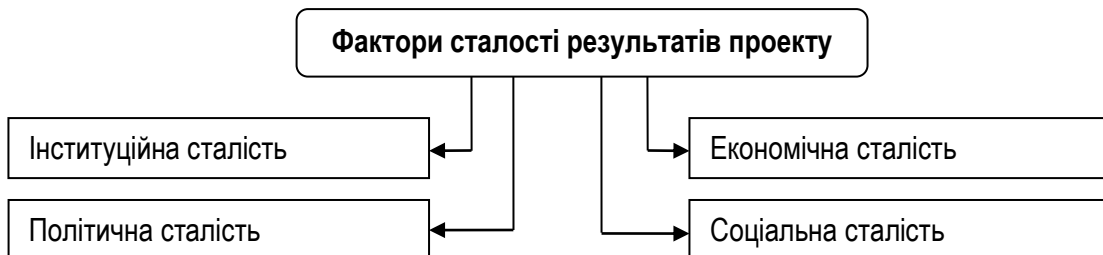
Дерево витрат проекту розвитку

Джерело: Е-курс «Управління проєктами місцевого розвитку – 10». Спільнота практик: Сталий розвиток.
URL: <http://udl.despro.org.ua/>

**Алгоритм та основні завдання аналізу ризиків
при опрацюванні концепції проекту розвитку**

Джерело: Е-курс «Управління проєктами місцевого розвитку – 10». Спільнота практик: Сталий розвиток.
URL: <http://udl.despro.org.ua/>

«Зразок формулювання проектної заявки»

Складник концепції проекту	Пропозиції щодо формулювання складників концепції проекту
<p>Назва проекту <i>Title of the project</i></p>	<p>Проведення для мешканців N-ської ОТГ серії тренінгів з основ розробки та подання проектів розвитку для фінансування за рахунок коштів громадського бюджету</p> <p>Назва гасло: «Віддаймо громадський бюджет громадськості!»</p>
<p>Назва організації, яка подає заявку <i>Name of the lead applicant</i></p>	<p>Експертно-аналітична група «Акцент», м. Т, Т-ської області</p>
<p>1. Глобальні цілі сталого розвитку, яким відповідає проект <i>Global Goals for Sustainable Development</i></p> 	 <p>Проект відповідає Глобальним цілям сталого розвитку: 4, 10, 11, 16</p> <p>Завдання 4.5. Збільшити поширеність серед населення знань і навичок, необхідних для отримання гідної роботи та підприємницької діяльності (підвищення рівня обізнаності населення з основами планування проектів розширить можливості громадян щодо залучення фінансових ресурсів для вирішення актуальних проблем місцевого розвитку, а також дасть можливість займатись написанням проектних заявок на професійній основі)</p> <p>Завдання 10.2. Запобігати проявам дискримінації в суспільстві (обмежений доступ до інформації є одним із проявів дискримінації. Проект спрямований на підвищення рівня поінформованості громадськості з основами розробки проектів, що сприятиме вирівнюванню можливостей громадян щодо реалізації власних інтересів в рамках участі у громадському бюджеті)</p> <p>Завдання 11.2. Забезпечити розвиток поселень і територій виключно на засадах комплексного планування та управління за участю громадськості (реалізація проекту дасть можливість підвищити рівень знань та навиків населення щодо розробки проектів для участі у громадському бюджеті, що сприятиме активізації участі громадськості в управлінні ресурсами місцевого бюджету та виробленні пріоритетів розвитку N-ї територіальної громади)</p> <p>Завдання 16.7. Підвищити ефективність діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування (реалізація проекту у вузькому ракурсі дасть можливість підвищити ефективність технології громадського бюджету, а в широкому трактуванні –</p>

	сприяти підвищенню ефективності використання бюджетних коштів, а отже й ефективності функціонування органів місцевої влади)
2. Призначення проєкту <i>Purpose</i>	<p><i>Н-ська територіальна громада утворена у квітні 2016 року відповідно до Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» та «Перспективного плану формування територій Р-ської області». До складу Н-ської ОТГ увійшли 14 населених пунктів із загальною чисельністю населення 8,34 осіб, в тому числі:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> <i>– селище S (адміністративний центр) з населенням 2,91 тис. осіб;</i> <i>– населені пункти А-ського старостинського округу, загальною чисельністю населення в 1,52 тис. осіб;</i> <i>– населені пункти В-ського старостинського округу, загальною чисельністю населення 2,15 тис. осіб;</i> <i>– населені пункти С-ського старостинського округу, загальною чисельністю населення 1,76 тис. осіб.</i> <p><i>Селищна рада створює сприятливі умови для участі громадян та бізнесу у бюджетному процесі. З метою представлення інтересів усіх зацікавлених сторін при реалізації бюджетної політики, безпосередньої участі мешканців громади у бюджетному процесі у 2018 році в Н-ській ОТГ впроваджена технологія громадського бюджету. Громадський бюджет дає можливість для жителів громади подати проєкт для його реалізації за кошти селищного бюджету. Стратегією розвитку Н-ської ОТГ та Бюджетним регламентом Н-ської ОТГ на реалізацію проєктів в межах громадського бюджету передбачено виділяти 1% від видатків загального фонду селищного бюджету (на 2020 рік – 650 тис. грн).</i></p> <p><i>Однак, досвід проведення громадського бюджету у 2018-2019 рр. вказав на такі проблеми використання цього інструменту:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> <i>по-перше, несправедливий розподіл фінансування за проєктами між населеними пунктами ОТГ, що пов'язане із нерівномірним розміщенням населення (концентрація проєктів в адміністративному центрі ОТГ). Ця проблема у 2020 році була вирішена шляхом внесення змін до Положення про проведення громадського бюджету, які впроваджують механізм розподілу коштів громадського бюджету з урахуванням чисельності населення старостинських округів);</i> <i>по-друге, низька активність мешканців громади у питанні підготовки та подання проєктних заявок (у 2018-2019 рр. третина населених пунктів ОТГ не була представлена у конкурсі проєктів громадського бюджету через відсутність проєктних заявок). Проведені опитування мешканців ОТГ засвідчили, що причиною низької активності громадськості щодо підготовки та подання проєктів на громадський бюджет є відсутність відповідних знань та навиків підготовки проєктних заявок, нестача інформації про процедури проходження громадського бюджету. Однак, опитування також засвідчило, що мешканці населених пунктів старостинських округів погоджуються з думкою, що громадський бюджет може бути дієвим інструментом, за допомогою якого громадськість може впливати на використання коштів селищного бюджету. У випадку, якщо проблема буде проігнорована, участь мешканців ОТГ у підготовці та реалізації проєктів громадського бюджету матиме дуже обмежений характер, що призведе до втрати актуальності цієї дієвої технології залучення населення до управління селищним бюджетом. Консервація цієї ситуації не сприятиме вирішенню проблеми усталених серед мешканців ОТГ</i>

	<p>уявленнь про низьку ефективність роботи органів влади, несправедливе ставлення до віддалених населених пунктів та привілеї для мешканців адміністративного центру ОТГ, посилюватиме рівень невдоволення утворенням об'єднаної громади.</p> <p>Проблема відповідає Стратегії розвитку N-ської ОТГ, а саме Стратегічна ціль 1 «Нова якість життя у громаді», Завдання 1.3. «Сприяння розвитку ініціативної згуртованої громади, відповідальної за свій розвиток»</p>
<p>3. Проєктні альтернативи Project alternatives</p>	<p>Вирішити проблему низької участі мешканців ОТГ у функціонуванні громадського бюджету та недостатнього рівня їх обізнаності щодо підготовки й подання проєктних заявок можна такими шляхами:</p> <p><u>Альтернатива 1.</u> Реалізація проєкту, спрямованого на підвищення рівня обізнаності мешканців ОТГ з основними моментами функціонування громадського бюджету, правилами підготовки та подання проєктних заявок на участь у конкурсі проєктів громадського бюджету</p> <p><u>Альтернатива 2.</u> Оприлюднення на сайті N-ської селищної ради інформаційних матеріалів про умови участі у громадському бюджеті та навчальних матеріалів з підготовки проєктної заявки для участі у конкурсі проєктів</p> <p><u>Альтернатива 3.</u> Ігнорування проблеми.</p> <p>Альтернатива 3 є найменш прийнятною, оскільки вона передбачає ігнорування проблеми, що матиме наслідком втрату ефективності технології громадського бюджету, зужуватиме участь населення в управлінні селищним бюджетом, а також спричинить невиконання Завдання 1.3 «Сприяння розвитку ініціативної згуртованої громади, відповідальної за свій розвиток» Стратегії розвитку N-ської ОТГ.</p> <p>Альтернатива 2 може частково вирішити проблему недостатньої участі населення у функціонуванні громадського бюджету. Однак, проблемними моментами її обрання є такі: значна частина населення ОТГ не має доступу до швидкісного інтернет-зв'язку, що обмежує його можливості участі у конкурсі проєктів громадського бюджету. Обмеження лише розміщенням матеріалів про правила та умови підготовки проєктних заявок недостатньо ефективно, оскільки в потенційних ініціаторів проєктів зазвичай виникають запитання та проблеми при підготовці проєктних заявок, які не можливо вирішити без стороннього консультування. Ці моменти негативно впливають на коло потенційних ініціаторів проєктів для громадського бюджету.</p> <p>Альтернатива 1 має такі переваги:</p> <ul style="list-style-type: none"> – проблема нестачі навиків щодо підготовки проєктних заявок та участі в громадському бюджеті є сталою, її ігнорування може спричинити втрату ефективності технології громадського бюджету та посилення відцентрових тенденцій в ОТГ. Підвищення обізнаності населення усіх населених пунктів ОТГ з правилами підготовки та подання проєктних заявок на громадський бюджет дасть можливість підвищити їх активність у питанні участі в суспільному житті, сприятиме зміцненню відчуття згуртованості, власної значимості, можливості впливати на питання розвитку власного населеного пункту; – реалізація проєкту сприятиме посиленню довіри громадськості до органу влади, руйнуванню усталених стереотипів про ігнорування думки громади в процесі управління ресурсами селищного бюджету;

	<p>– реалізація альтернативи 1 дасть можливість охопити просвітницькими заходами ширше коло потенційних ініціаторів проектів громадського бюджету, оперативно вирішити усі проблемні моменти та запитання, які виникають при підготовці проектних заявок. Крім цього, розширення участі населення у конкурсі проектів громадського бюджету сприятиме більшій диверсифікації самих проектів, а отже можливих напрямів спрямування бюджетних коштів, вибору саме тих проектів, які є найбільш актуальними та корисними для розвитку територіальної громади</p>
<p>4. Мета проєкту Objectives</p>	<p>Мета проєкту – провести 8 тренінгів (4 основні та 4 повторні) із загальною кількістю учасників не менше 200 осіб в смт. S та центрах старостинських округів А, В, С, із дотриманням бюджету проєкту в 50 тис. грн. та в термін 6 тижнів:</p> <p>S – Провести 8 тренінгів (4 основні та 4 повторні) із загальною кількістю учасників не менше 200 осіб в смт. S та центрах старостинських округів А, В, С</p> <p>M – бюджет не перевищує 50 тис. грн.</p> <p>A – проєктне рішення обговорено із ключовими стейкхолдерами, погоджено специфікацію, внесено коригування у прототип продукту</p> <p>R – для реалізації проєкту наявні усі необхідні ресурси</p> <p>T – «термін реалізації – 6 тижнів, не пізніше, ніж за 1 тиждень до закінчення строків подання проектів громадського бюджету</p>
<p>5. Заінтересовані сторони Stakeholders</p>	<p>Перелік ключових заінтересованих сторін проєкту.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. N-ська селищна рада, загальна організація та погодження виконання проєкту; 2. Експертно-аналітична група «Акцент» — ініціатор, виконавець робіт за проєктом, здійснює підготовку навчальних матеріалів та проводить навчальні тренінги у відповідності з планом та в терміни, передбачені проєктом; 3. Мешканці N-ської селищної ОТГ – цільова група; <p>Заінтересовані сторони мають високу важливість для проєкту, але низький вплив:</p> <ol style="list-style-type: none"> 4. Потенційні учасники тренінгових заходів – бенефіціари; <p>Заінтересовані сторони з високим впливом на проєкт, але результати на них безпосередньо не спрямовані:</p> <ol style="list-style-type: none"> 5. Комунальні установи (заклади загальної середньої освіти, клуб) в адміністративному центрі та центрах старостинських округів N-ської ОТГ – оренда приміщень для проведення тренінгів, забезпечення засобами аудіо-та відео демонстрації – партнери; 6. Фахівці N-ської селищної ради - створення окремої вкладки на офіційному веб-сайті N-ської ОТГ та розміщення навчальних матеріалів за проєктом, узагальнення результатів зворотного зв'язку (звернень на веб-сайт) – виконавець робіт; 7. Благодійний фонд «Гурт» - фінансування заходів за проєктом – спонсор; 8. ТОВ «Експрес-принт» - підготовка друкованої продукції (навчальних матеріалів для проведення тренінгів), професійне оформлення аудіо-

	<p>візуальної продукції (відео уроків, презентацій за проектом) – виконавець робіт;</p> <p>Заінтересовані сторони з високим впливом на проєкт, результати спрямовані безпосередньо на них:</p> <p>9. Мешканці населених пунктів територіальної громади, які зацікавлені отримати навички підготовки та подання проєктів громадського бюджету – бенефіціари</p> <p>10. Фахівці ЕАГ «Акцент», які будуть проводити тренінги за проектом – виконавці робіт</p> <p>11. Н-ська селищна рада, яка зацікавлена у збільшенні кількості та диверсифікації проєктів розвитку, які подані для отримання фінансування з громадського бюджету, а також в підвищенні рівня підтримки власної діяльності – бенефіціар</p>
<p>6. Потреби і вимоги бенефіціарів <i>Needs&Requirements</i></p>	<p>Потреби цільових груп:</p> <ul style="list-style-type: none"> • мешканці Н-ської селищної ОТГ – потреба у знаннях та навиках для підготовки проєктів розвитку, які можуть бути профінансовані за рахунок коштів громадського бюджету • фахівці ЕАГ «Акцент» - можливості поділитися знаннями, навиками та досвідом у розробці проєктів із громадськістю Н-ської ОТГ, популяризувати власну організацію; • Н-ська селищна рада – підвищення активності населення щодо участі у конкурсі проєктів розвитку за рахунок коштів громадського бюджету; підвищення рівня підтримки громадськістю дій органу місцевого самоврядування; • Благодійний фонд «Гурт» - фінансова підтримка проєктів, які відповідають місії та програмі статутної діяльності організації <p>Блага/нова цінність, що отримують бенефіціари проєкту:</p> <ul style="list-style-type: none"> • мешканці Н-ської селищної ОТГ – отримання знань та навиків, які необхідні для розробки проєкту розвитку та підготовки якісної проєктної заявки для отримання фінансування з громадського бюджету; • фахівці ЕАГ «Акцент» - досвід проведення тренінгів, нова інформація, корисна для підвищення кваліфікації, популяризація можливостей організації; • Н-ська селищна рада – підвищення активності мешканців громади у питанні підготовки та подання проєктів розвитку для фінансування з громадського бюджету; зміцнення інформаційного наповнення офіційного веб-сайту Н-ської ОТГ; підвищення рівня довіри та підтримки з боку громадськості дій влади; • Благодійний фонд «Гурт» - реалізація заходів, які відповідають місії та статутній діяльності організації <p>Основні обмеження (специфічні вимоги) ключових заінтересованих сторін щодо якості продукту проєкту та ходу реалізації проєкту (щодо змісту діяльності (робіт) за проєктом, термінів та графіку реалізації проєкту, фінансових витрат за проєктом)</p> <p>«Дерево індикаторів визначених вимог»:</p>

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Проведені тренінги для мешканців N-ської ОТГ щодо підготовки та подання проектів громадського бюджету ▪ <u>проведення</u>: <ul style="list-style-type: none"> – заходи за проектом мають проводитись у зручний час, у зручному та опалюваному приміщенні, оснащеному засобами демонстрації аудіо- та відеоматеріалів; – навчально-методичні матеріали за проектом мають бути розміщені в окремій вкладці на офіційному веб-сайті N-ської ОТГ; – проведення тренінгів має бути забезпечене друкованими навчальними матеріалами; ▪ <u>фахівці</u>: тренінги мають проводити виключно фахівці, які мають практичний досвід у підготовці проектних заявок за проектами, які отримали фінансування; <p><u>термін реалізації</u> – проєкт не може тривати довше, ніж за тиждень до завершення строків подання проектів до громадського бюджету, передбаченого відповідним Положенням.</p> <p>ЗМІСТ: провести 8 тренінгів (4 основних, 4 повторних) із залученням не менше 200 осіб.</p> <p>ЧАС/ГРАФІК ВИКОНАННЯ: впродовж 6 тижнів від старту проєкту.</p> <p>РЕСУРСИ: бюджет проєкту не має перебільшувати 50 тис. грн.</p>
<p>7. Проектні рішення Project solutions</p>	<p>Проектне рішення: Навчальні тренінги будуть проведені на базі закладів середньої освіти в смт. S та центрах старостинських округів А, В, а також в приміщенні клубу центру старостинського округу С. Учасниками проєкту стануть не менше 200 осіб. Проведення тренінгів дасть можливість здобути учасниками проєкту знання та навички (новизна) підготовки та подання проектів для громадського бюджету.</p> <p>Істотність змін:</p> <ul style="list-style-type: none"> – підвищення рівня обізнаності мешканці громади щодо підготовки та подання проектів розвитку громадського бюджету; – розширення інформаційної бази проведення конкурсу проектів громадського бюджету шляхом розміщення навчальних матеріалів для підготовки та подання проектів розвитку на офіційному веб-сайті N-ської ОТГ; – розширення можливостей громадськості для участі у конкурсі проектів громадського бюджету; – надання можливості фахівцям ЕАГ «Акцент» поділитися знаннями, навичками та досвідом у розробці проектів із громадськістю N-ської ОТГ, популяризувати власну організацію
<p>8. Очікувані результати проєкту Estimated results</p>	<p>Використання продукту проєкту забезпечуватиме такі очікувані локальні результати:</p> <ul style="list-style-type: none"> ❖ за індикаторами соціальних ефектів: <ul style="list-style-type: none"> - не менше 200 осіб – мешканців N-ської ОТГ відвідали тренінгові заходи за проектом та отримали навички з підготовки і подання проектів розвитку громадського бюджету; - кількість мешканців ОТГ, які стали ініціаторами проектів, поданих для участі в громадському бюджеті зростає в порівнянні з попереднім роком на 50%;

	<p>- у конкурсі проектів розвитку представлені усі населені пункти N-ської ОТГ;</p> <p>❖ за індикаторами фінансово-економічних ефектів:</p> <ul style="list-style-type: none"> - кількість проектів розвитку, які подані на отримання фінансування в рамках громадського бюджету зросла в порівнянні з попереднім роком на 50%; - кількість поданих для участі в громадському бюджеті проектів, які відхилені через невідповідність вимогам зменшилась в порівнянні з попереднім роком на 25%, повернуті ініціаторам для суттєвого доопрацювання (зокрема, в частині визначення обсягу бюджету проекту) – зменшилась на 20%; <p>❖ за індикаторами політичних ефектів:</p> <ul style="list-style-type: none"> – рівень поінформованості населення про проведення конкурсу проектів розвитку в рамках громадського бюджету зростає з 50% до 80%; – питома вага населення N-ської ОТГ, які відзначають, що вони мають реальну можливість подати проект на конкурс проектів громадського бюджету зростає з 15% до 35%; – обізнаність з основними правилами підготовки проектів для участі у громадському бюджеті зростає з 5% до 15%; <p>У більш віддаленій перспективі проєкт може забезпечити такі ефекти:</p> <ul style="list-style-type: none"> - підвищення активності мешканців громади у питанні участі в управлінні бюджетними ресурсами, визначенні пріоритетів соціально-економічного розвитку; - диверсифікація проектів розвитку, які реалізуються за кошти громадського бюджету, забезпечення більш рівномірного представлення проектів у розрізі населених пунктів N-ської селищної ОТГ; - збільшення рівня участі мешканців громади у конкурсах проектів розвитку за загальнодержавними та міжнародними донорськими програмами, залучення додаткових ресурсів для розвитку громади; - покращення соціального клімату в громаді, відчуття згуртованості, формування в громадськості стійкої думки про те, що у громаді створені можливості для участі кожного в управлінні бюджетними ресурсами, можливості впливати на питання розвитку власного населеного пункту
<p>9. Валідація проєктних рішень <i>Project solutions' validation</i></p>	<p>Здійснено валідацію проєктного рішення:</p> <ul style="list-style-type: none"> - проведено онлайн-опитування в спільноті N-ської ОТГ в соціальній мережі Facebook щодо затребуваності заходів, передбачених за проєктом; - проведено фокус-групу (дистанційно) з потенційними ініціаторами проектів громадського бюджету (місцеві активісти з усіх старостинських округів). <p>Результати валідації бенефіціарами «прототипу продукту проєкту»:</p> <ul style="list-style-type: none"> - підтверджено відповідність продукту потребам бенефіціарів у цілому; – уточнення цільової групи проєкту: на прохання N-ської селищної ради розширено цільову групу учасників проєкту шляхом включення до неї учнів старших класів (10-11 клас), які згідно Положення про проведення

	<p>громадського бюджету, можуть бути ініціаторами проектів; - уточнення до проєктного рішення: на прохання мешканців громади старшого віку додано умову про максимально просте викладення змісту навчальних матеріалів, без використання спеціальної термінології.</p> <p>«Дерево індикаторів визначених вимог» (уточнене):</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Проведені тренінги для мешканців N-ської ОТГ щодо підготовки та подання проєктів громадського бюджету ▪ <u>проведення</u>: <ul style="list-style-type: none"> – заходи за проєктом мають проводитись у зручний час, у зручному та опалюваному приміщенні, оснащеному засобами демонстрації аудіо- та відеоматеріалів; – навчально-методичні матеріали за проєктом мають бути розміщені в окремій вкладці на офіційному веб-сайті N-ської ОТГ; – проведення тренінгів має бути забезпечене друкованими навчальними матеріалами, підготовленими без використання спеціальної термінології; ▪ <u>фахівці</u>: тренінги мають проводити виключно фахівці, які мають практичний досвід у підготовці проєктних заявок за проєктами, які отримали фінансування; ▪ <u>термін реалізації</u> – проєкт не може тривати довше, ніж за тиждень до завершення строків подання проєктів до громадського бюджету, передбаченого відповідним Положенням. 								
<p>10. Продукт і специфікація проєкту <i>Project product & Specification</i></p>	<p><i>Продукт проєкту:</i> Проведені 8 тренінгів (4 основні та 4 повторні) із загальною кількістю учасників не менше 200 осіб в смт. S та центрах старостинських округів А, В, С, із дотриманням бюджету проєкту в 50 тис. грн.:</p> <ul style="list-style-type: none"> – тренінги проведені у комфортних, опалюваних приміщеннях, обладнаних засобами аудіо- та відео демонстрування; – кожен тренінг за проєктом відвідало не менше 25 осіб; – навчальні заходи за проєктом забезпечені друкованими матеріалами, аудіо- та відео презентаціями; – навчальні заходи за проєктом проводять фахівці, які мають практичний досвід підготовки проєктних заявок та проєкти яких отримали фінансування; – навчальні матеріали за проєктом розміщені на окремій вкладці на офіційному веб-сайті N-ської ОТГ; – проведено інформаційну кампанію для участі у проєкті потенційних бенефіціарів <p><i>Специфікація проєкту</i></p> <table border="1" data-bbox="528 1787 1444 2067"> <tr> <td colspan="4" data-bbox="528 1787 1444 1899">Серія із 8 тренінгів (4 основні та 4 повторні) із загальною кількістю учасників не менше 200 осіб в смт. S та центрах старостинських округів А, В, С</td> </tr> <tr> <td data-bbox="528 1899 703 2067">місце проведення</td> <td data-bbox="703 1899 874 2067">приміщення</td> <td data-bbox="874 1899 1198 2067">комфортні, опалювані приміщення з доступом до інтернет-зв'язку в населених пунктах, де заплановане</td> <td data-bbox="1198 1899 1444 2067">температура приміщення не нижче 21°C; Інтернет-зв'язок швидкістю не</td> </tr> </table>	Серія із 8 тренінгів (4 основні та 4 повторні) із загальною кількістю учасників не менше 200 осіб в смт. S та центрах старостинських округів А, В, С				місце проведення	приміщення	комфортні, опалювані приміщення з доступом до інтернет-зв'язку в населених пунктах, де заплановане	температура приміщення не нижче 21°C; Інтернет-зв'язок швидкістю не
Серія із 8 тренінгів (4 основні та 4 повторні) із загальною кількістю учасників не менше 200 осіб в смт. S та центрах старостинських округів А, В, С									
місце проведення	приміщення	комфортні, опалювані приміщення з доступом до інтернет-зв'язку в населених пунктах, де заплановане	температура приміщення не нижче 21°C; Інтернет-зв'язок швидкістю не						

			проведення занять за проектом	менше 100 МБ/сек.; місткість приміщень менше 25 осіб
		техніка	засоби аудіо- та відео- демонстрування (мультимедійний проектор, фліп-чарт, ноутбук, канцелярські матеріали)	мультимедійний проектор – 1 шт.; фліп-чарт – 1 шт., канцелярські матеріали – за описом
	матеріали	друковані навчальні матеріали	друковані брошури з повною навчальною інформацією про правила розробки проектів та підготовки проектної заявки для отримання фінансування	друковані брошури для проведення тренінгу в кількості 120 од. (для кожного учасника тренінгу + 20 од. додатково)
		аудіо- та відеоматеріали	презентації та відео уроки для усіх тем навчального тренінгу	диски з презентаціями та відеоуроками з усіх тем навчального тренінгу (5 тем навчального курсу) – в кількості 120 од. (для кожного учасника тренінгу + 20 од. додатково)
	розміщення навчальних матеріалів	спеціальна вкладка на офіційному веб-сайті Н-ської ОТГ	розроблена спеціальна вкладка, яка відкривається за окремим посиланням. На вкладці розміщені навчальні матеріали (презентації та відео уроки), основні запитання та відповіді	спеціальна вкладка, яка відкривається за окремим посиланням. На вкладці розміщені навчальні матеріали (презентації та відео уроки), основні запитання та відповіді
11. Основні види діяльності (групи робіт) за проектом <i>Main activities</i>	<p>Основні види діяльності за проектом (пакети робіт):</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Підготовчі роботи за проектом (вирішення організаційних питань, укладання угод з керівниками комунальних закладів про оренду приміщень) 2. Підготовка навчальних матеріалів для проведення тренінгів з основ написання проектів розвитку для участі у громадському бюджеті 3. Замовлення друкованої продукції, виготовлення аудіо- та відео 			

	<p>візуальних матеріалів).</p> <ol style="list-style-type: none"> 4. Проведення навчальних тренінгів згідно з умовами проекту. 5. Проведення повторних тренінгів (дистанційно). 6. Доопрацювання навчальних матеріалів з урахуванням результатів проведення навчальних заходів за проектом. 7. Розміщення навчальних матеріалів проекту на окремій вкладці офіційного веб-сайту N-ської ОТГ. 8. Підведення підсумків проекту. <p>Пакети робіт 2–7 формують складові продукту проекту, які у сукупності забезпечать можливість реалізації пакетів робіт 4-7. Загалом пакети робіт 1-7 дають можливість реалізувати проект та отримати очікувані локальні результати та позитивні наслідки (ефекти) від реалізації проекту, зокрема, підвищення суспільної активності мешканців громади, диверсифікацію проектів розвитку, які реалізуються за кошти громадського бюджету, зростання рівня громадської підтримки дій влади, зміцнення в мешканців ОТГ відчуття згуртованості</p>
<p>12. Орієнтовна тривалість проекту, основні періоди (етапи) реалізації проекту в часі, віхи <i>Milestones</i></p>	<p>Орієнтовна тривалість проекту (в місяцях) – 6 тижнів. Основні періоди (етапи) реалізації проекту у часі:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1 етап. Вирішення організаційних питань, узгодження строків та плану реалізації проекту, відповідальних за організаційні питання, укладання угод про оренду приміщень для проведення заходів за проектом – 1 тиждень; 2 етап. Підготовка навчально-методичних матеріалів, аудіовізуальної та друкованої продукції для проведення тренінгів – 2 тижні; 3 етап. Проведення навчальних тренінгів в адміністративному центрі ОТГ та центрах старостинських округів – 1 тиждень; 4 етап. Проведення повторних тренінгів (дистанційно) для учасників проекту для закріплення навиків та допомоги у вдосконаленні проектних заявок – 1 тиждень; 5 етап. Вдосконалення та розміщення навчальних матеріалів на окремій вкладці веб-сайту N-ської ОТГ, підведення підсумків проекту – 1 тиждень. <p>Віхи проекту:</p> <ul style="list-style-type: none"> - вирішено організаційні питання щодо реалізації проекту; - завершено підготовку навчальних матеріалів для проведення тренінгів; - навчальні тренінги проведені в адміністративному центрі ОТГ та усіх старостинських округах; - проведено повторні тренінги для учасників проекту, надано допомогу в удосконаленні проектних заявок; - навчальні матеріали доопрацьовано з урахуванням результатів тренінгів, розміщено на офіційному веб-сайті N-ської ОТГ, проект завершено
<p>13. Ресурси <i>Resources</i></p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Людські ресурси, які мають критичний вплив на отримання якісного продукту проекту: <ul style="list-style-type: none"> - фахівці ЕАГ «Акцент», які будуть проводити навчальні тренінги; - персонал N-ської селищної ради, який забезпечить розміщення навчальних матеріалів за проектом на офіційному веб-сайті; - персонал комунальних закладів, де передбачено провести навчальні заходи за проектом;

	<p>- персонал ТОВ «Експрес-принт», які забезпечують виготовлення друкованої продукції (навчальних матеріалів для проведення тренінгів), професійне оформлення аудіо-візуальної продукції (відео уроків, презентацій) за проектом.</p> <p>2. Матеріально-технічні ресурси:</p> <p>- навчальні матеріали (друковані, аудіо- та відео матеріали, презентації) для проведення тренінгів;</p> <p>- приміщення, обладнане засобами аудіо- та відео демонстрування для проведення тренінгів.</p>
<p>14. Бюджет <i>Financial resources</i></p>	<p>Фінансові ресурси із визначенням таких елементів:</p> <p>Орієнтовна вартість проєкту: 50 000 грн.</p> <p>Витрати за етапами проведення робіт за проєктом та виконавці робіт:</p> <p>Вирішення організаційних питань, узгодження строків та плану реалізації проєкту, відповідальних за організаційні питання, укладання угод про оренду приміщень для проведення заходів за проєктом – 3 000 грн;</p> <p>Підготовка навчально-методичних матеріалів, аудіовізуальної та друкованої продукції для проведення тренінгів – 20 000 грн;</p> <p>Проведення навчальних тренінгів в адміністративному центрі ОТГ та центрах старостинських округів – 18 000 грн;</p> <p>Проведення повторних тренінгів (дистанційно) для учасників проєкту для закріплення навиків та допомоги у вдосконаленні проєктних заявок – 6 000 грн;</p> <p>Вдосконалення та розміщення навчальних матеріалів на окремій вкладці веб-сайту N-ської ОТГ, підведення підсумків проєкту – 3 000 грн.</p> <p>Потенційні джерела фінансування проєкту та доля кожного учасника фінансування:</p> <p>- бюджет ОТГ – 5 000 грн.;</p> <p>- Благодійний фонд «Гурт» – 45 000 грн.</p>
<p>15. Ризики проєкту <i>Risks</i></p>	<p>Найбільш ймовірними та небезпечними ризиками проєкту є:</p> <p>Фінансові – небезпека нестачі фінансування для реалізації проєкту у повному обсязі. Заходи – пошук додаткових джерел фінансування, зокрема звернення за допомогою до виконавчого комітету N-ської селищної ради для отримання фінансування за рахунок коштів селищного бюджету, додаткове залучення коштів від приватних осіб, які можуть бути зацікавлені у його реалізації.</p> <p>Кадрові – тимчасова втрата працездатності фахівцями ЕАГ «Акцент», які визначені безпосередніми виконавцями навчальних заходів. Заходи – пошук спеціалістів, які мають досвід написання проєктних заявок на отримання фінансування в органах місцевого самоврядування, а також в НУО, діяльність яких спрямована на сприяння місцевому самоврядуванню.</p> <p>Управлінські – недостатній рівень комунікацій з керівництвом комунальних закладів, де передбачене проведення заходів за проєктом. Заходи – пошук альтернативних місць проведення навчальних заходів у закладах N-ської ОТГ.</p> <p>Технічні – вихід з ладу обладнання ТОВ «Експрес-принт», на якому буде виготовлено друковані навчальні матеріали для проведення проєкту.</p>

	<p><i>Заходи – пошук альтернативного постачальника послуг друку та професійного оформлення аудіо- та відео візуальної продукції для проекту.</i></p> <p><i>Розроблено варіант структури робіт проекту для реалізації в умовах підсилення карантинних обмежень (для пакетів робіт 3, 4, 7 – зміна сценаріїв проведення з очних на дистанційні, додаткові заходи із забезпечення дистанціювання тощо</i></p>
<p>16. Сталість результатів проекту <i>Sustainability</i></p>	<p><i>Критичні фактори сталості проекту – фінансово-економічні, інституційні, соціальні.</i></p> <p><i>Фінансово-економічна сталість – забезпечення дієвості громадського бюджету як інструменту підвищення ефективності використання коштів селищного бюджету, спрямування коштів на реалізацію проектів розвитку, які найбільш затребувані мешканцями усіх населених пунктів N-ської ОТГ.</i></p> <p><i>Інституційна сталість – зміцнення інституту довіри між органом місцевого самоврядування та громадськістю N-ської ОТГ, забезпечення ефективності технології громадського бюджету.</i></p> <p><i>Соціальна сталість – зміна ставлення мешканців громади до технології громадського бюджету, формування стійких навиків, підвищення активності населення щодо підготовки та подання проектів розвитку, які можуть бути профінансовані за рахунок коштів громадського бюджету; зміцнення суспільної думки про можливість участі мешканців громади в управлінні місцевим бюджетом, зміцнення локальної ідентичності мешканців</i></p>

Література

1. Башлай С. В., Салата Г. В. Технологія фандрайзингу для стимулювання розвитку об'єднання територіальних громад. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка»*. Острог: Вид-во НаУОА, березень 2021. № 20(48). С. 96-101.
2. Белов О. Ендаумент як нова форма забезпечення стабільності фінансування наукових досліджень в Україні. *Вісник THEU*. 2017. № 4. С. 50-62.
3. Білявська О. Диверсифікація джерел надходжень як умова фінансової автономії закладів вищої освіти. *Науковий вісник Полісся*. 2020. № 2 (21). С. 57-66.
4. Головня О. Інноваційні технології фінансування соціального розвитку національної економіки. *Науковий вісник ІФНТУНГ. Серія: Економіка та управління в нафтовій і газовій промисловості*. 2019. № 2 (20). С. 93-102.
5. Данилова Л. Застосування інструментів фандрайзингу для реалізації проєктів місцевого значення об'єднаних територіальних громад. *Публічне управління і адміністрування в Україні*. 2020. Вип. 20. С. 32-37.
6. Демуз І. Фандрайзинг і грантрайтинг як особливий фінансовий механізм міжнародної підтримки наукових проєктів в Україні. *Економічний вісник університету*. 2019. № 43. С. 12-20.
7. Демченко О.П. Інструментарій фінансової підтримки територіальних громад. *Економіка та суспільство*. 2021. № 26. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/327/312>
8. Демченко О. Фінансові інструменти розвитку територіальних громад. *Економіка та суспільство*. 2021. № 27. URL: <http://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/414/401>
9. Дурман М. О., Дурман О. Л. Субвенція на розвиток інфраструктури об'єднаних територіальних громад як інструмент впровадження нової регіональної політики. *Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування*. 2018. № 2. С. 37-42. URL: http://el-zbirnudu.at.ua/2018_2/15.pdf
10. Єгоричева С., Соколова А. Фандрайзинг у забезпеченні діяльності університетів третього віку. *Ринок праці та зайнятість населення*. 2018. № 3. С. 26-32.
11. Кобушко І., Котенко Н., Бойко К. Використання інформаційних технологій у фандрайзингу для соціальних проєктів та стартапів. *Соціальна економіка*. 2017. Вип. 54 (2). С. 93-99.
12. Кобушко Я., Майборода О. Фандрайзинг як інструмент фінансування закладів вищої освіти. *Вісник СумДУ. Серія: Економіка*. 2020. № 1. С. 132-140.
13. Козак В. Фандрайзинг як інструмент розвитку територіальних громад в умовах децентралізації. *Державне управління та місцеве самоврядування*. 2018. Вип. 3 (38). С. 131-141.
14. Косович Б. Соціальне підприємництво в Україні: актуальні питання становлення. *Економіка та держава*. 2020. № 3. С. 77-81.
15. Круп'як І. Й., Круп'як Л. Б. Особливості розвитку фандрайзингу в Україні. *Ефективна економіка*. 2019. № 10. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7323>
16. Лисяк Л., Зюзін В., Петрова Я. Розширення джерел фінансування реалізації державних програм людського розвитку: залучення соціально відповідального бізнесу та використання інноваційних технологій. *Науковий вісник Полісся*. 2021. № 2 (21). С. 6-16.
17. Літкевич А. Фандрайзинг як складова частина ресурсного забезпечення конкурентоспроможності закладу загальної середньої освіти. *Педагогіка формування творчої особливості у вищій і загальноосвітній школі*. 2019. № 66. Т. 1. С. 108-112.
18. Ловінська Л. Г., Левицька С. О., Осадча О. О. Ендаумент в діяльності вітчизняних закладів вищої освіти: практика застосування та обліку. *Економіка, управління та адміністрування*. 2019. № 3(89). С. 119–128.
19. Лункіна Т., Іваненко Г. Особливості розвитку соціального підприємництва: закордонний досвід. *Modern Economics*. 2019. № 1 (5). С. 142-147.
20. Марущин Ю. В. Інструменти бюджетної підтримки розвитку об'єднаних територіальних громад. *Університетські наукові записки*. 2018. № 66. С. 200–210.

21. Насібова О. Діджитал-технології фінансового забезпечення соціальної сфери. *Економічний вісник університету*. 2021. Вип. 49. С. 200-208. URL: <https://economic-bulletin.com/index.php/journal/article/view/784/792>
22. Основи грантрайтингу та управління проектами в публічній сфері: метод. рек. для органів влади та недерж. орг-цій / В. В. Белявцева та ін.; за заг. ред. О. В. Кулініча. Харків: Золоті сторінки, 2017. 148 с.
23. Офіційний сайт Fundraising INFO.com. URL: <http://www.fundraisinginfo.com/>.
24. Пеліванова Н. І. Розвиток благодійності в Україні: Аналітична записка. К.: НІСД, 2019. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/gromadyanske-suspilstvo/rozvitok-blagodiynosti-v-ukraini>
25. Полянська А., Запухляк І., Вербовська Л. Управління розвитком територіальних громад на засадах проектного підходу: досвід, інструменти та фінансування. *Науковий вісник ІФНТУНГ. Серія: Економіка та управління в нафтовій і газовій промисловості*. 2021. № 1 (23). С. 75-88.
26. Розробка концептуальної ноти проекту: Практичний посібник. Проект Європейського Союзу. Підтримка регіонального розвитку в Україні. URL: http://surdp.eu/uploads/files/SURDP_Manuals/Project_Concept_Development_Manual_UA.pdf.
27. Тимошенко О., Буцька О. Ендавмент як джерело фінансового забезпечення вищого навчального закладу. *Ефективна економіка*. 2017. № 12. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5965>
28. Чернявська О. В., Соколова А. М. Фандрайзинг. Навч. посіб. 2-е вид., з допрац. та допов. К.: Алерта, 2015. 272 с.
29. Шевченко Д. А. Фандрайзинг образовательной организации: Учебное пособие для обучающихся по дополнительным профессиональным программам. М.: «Дашков и К°», 2017. 335 с.
30. Borst I., Moser C., Ferguson J. From friendfunding to crowdfunding: Relevance of relationships, social media, and platform activities to crowdfunding performance. *New Media & Society*. 2017. No 1-19.
31. Breeze B. The new fundraisers: Who organises charitable giving in contemporary society? Bristol, UK: Policy Press, 2017.
32. Buys M., du Plessis P., Mestry R. The resourcefulness of school governing bodies in fundraising: Implications for the provision of quality education. *South African Journal of Education*. 2020. Vol. 40. No 4. URL: <https://www.ajol.info/index.php/saje/article/view/204970>
33. Core Principles of Fundraising for Matt Talbot Community Trust. URL: <http://www.matttalbot.org/wpcontent/uploads/2017/11/CorePrinciplesofFundraisingforMattTalbotCommunityTrust.pdf>.
34. Davis M., Cartwright L. *Financing for Society: Assessing the Suitability of Crowdfunding for the Public Sector*. Report. Leeds, UK: University of Leeds, 2019. URL: <https://eprints.whiterose.ac.uk/145481/1/Financing%20For%20Society%20-%20DAVIS%20Report%20v.final%20%28small%29.pdf>
35. Digital and Mobile Fundraising. URL: <https://knowhownonprofit.org/funding/fundraising/individual-giving/digital-fundraising>.
36. Filo K., Fechner D., Inoue Yu. Charity sport event participants and fundraising: An examination of constraints and negotiation strategies. *Sport Management Review*. 2020. Vol. 23. Issue 3. pp. 387-400.
37. Good R. M., Nelson K. L. With a little help from our friends: private fundraising and public schools in Philadelphia. *Journal of Education Policy*. 2021. Vol. 36. Issue 4. pp. 480-503
38. Hart J. Online vs. Offline Fundraising. URL: <https://www.slideshare.net/LightedCandle/online-vs-offline-fundraising>.
39. Hartmann F., Grotto G., Wang X., Lunesu M. I. Alternative Fundraising: Success Factors for Blockchain-Based vs. Conventional Crowdfunding. *2019 IEEE International Workshop on Blockchain Oriented Software Engineering (IWBOSE)*, 2019, pp. 38-43. URL: <https://ieeexplore.ieee.org/abstract/document/8666515>
40. Hommerová D., Severová L. Fundraising of Non-profit Organizations: Specifics and New Possibilities. *Journal of Social Service Research*. 2019. Vol. 45. Issue 2. pp. 181-192.

41. Hong S., Ryu J. Crowdfunding public projects: Collaborative governance for achieving citizen co-funding of public goods. *Government Information Quarterly*. 2019. Vol. 36. Issue 1. pp. 145-153. URL: <https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/JPBAFM-12-2019-0179/full/html>
42. Jepson T. Innovative Online Fundraising Ideas For Nonprofits & Charities. URL: <https://www.causevox.com/blog/online-fundraising-ideas-nonprofits-charities/>.
43. Kaplan A. Voluntary support of education. New York, NY: Council for Aid to Education, 2017.
44. Kim M., Mason D. P. Government funding and fundraising: an online experiment of nonprofit leader preferences and personality. *Journal of Public Budgeting, Accounting & Financial Management*. 2020. Vol. 32. No 4. pp. 605-622.
45. Li Yu-M., Wu J. D., Hsieh Ch. Yu., Liou J. H. A social fundraising mechanism for charity crowdfunding. *Decision Support Systems*. 2020. Vol. 129. pp. 113-170.
46. Liang X., Hong C. Social funding of higher education in Western developed countries: Experience, characteristics and trends. *International and Comparative Education [China]*, 2018. Vol. 40 (3). pp. 98-105.
47. MacQuillin I., Sargeant A. Fundraising Ethics: A Rights-Balancing Approach. *Journal of Business Ethics*. 2019. Vol. 160. pp. 239-250. URL: <https://link.springer.com/article/10.1007/s10551-018-3872-8>
48. Mancera R. T., Perdosa C. d H., Maldonado C. J., Sanchez P. I. Public Relations and the Fundraising professional in the Cultural Heritage Industry: a study of Spain and Mexico. *Revista internacional de relaciones publicas*. 2021. No 21. Vol. XI. pp. 27-48. URL: <http://revistarelacionespublicas.uma.es/index.php/revrrpp/article/view/698/407>
49. McClure K. R., Eppenstein Anderson P. N. An Uneven Playing Field: Fundraising at Regional Public Universities in the Aftermath of the Great Recession. *Philanthropy & Education*. 2020. Vol. 3. No 2. pp. 1-26
50. Nageswarakurukkal K., Gonçalves P., Moshtari M. Improving Fundraising Efficiency in Small and Medium Sized Non-profit Organizations Using Online Solutions, *Journal of Non-profit & Public Sector Marketing*. 2020. Vol. 32. Issue 3. pp. 286-311. <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/10495142.2019.1589627>
51. Norton M. The Worldwide Fundraiser's Handbook. London: Directory of Social Change, 2009.
52. Offline Vs Online Fundraising – Which Option Is Better? URL: <https://news.leetchi.com/offline-vs-online-fundraising-option-better/>.
53. Principles of Practice: Fundraising Standards in European Educational Institutions. URL: http://www.case.org/Samples_Research_and_Tools/Principles_of_Practice/CASEEuropeFundraisingStandards.html.
54. Rebetak F., Bartosova V. Theoretical background of fundraising for non-profit organizations. *45-th International Scientific Conference on Economic and Social Development – XIX International Social Congress (ISC 2019): Book of Proceedings*. pp. 257-265.
55. Saboury P. Strategic Fundraising for Public Goods and Services. Doctoral dissertation, Texas A&M University, 2020. URL: <https://hdl.handle.net/1969.1/192586>.
56. Sargeant A., Shang J. Fundraising Principles and Practice, 2nd edition. Wiley, New York, 2017. 712 p.
57. Schaller S., Nisbet E. Regulating private support for public goods: de-clubbing public schools. *Journal of Education Policy*. 2020. Vol. 35. Issue 3. pp. 287-314.
58. Skinner N. A. The Rise and Professionalization of the American Fundraising Model in Higher Education. *Philanthropy & Education*. 2019. Vol. 3. No 1. pp. 23-46.
59. Tooker L., Clarke C. Experiments in Relational Finance: Harnessing the Social in Everyday Debt and Credit. *Theory, Culture and Society*. 2018. Vol. 35. Issue 3. pp. 57-76.
60. Wilkinson J. What Type of Fundraising is Superior-Online or Offline? URL: <http://nonprofithub.org/fundraising/type-fundraising-superior-online-offline/>.
61. Yeomans M., Al-Ubaydli O. How does fundraising affect volunteering? Evidence from a natural field experiment. *Journal of economic psychology*. 2018. No 64. pp. 57-72.
62. Yoon E. S., Young J., Livingston E. From bake sales to million-dollar school fundraising campaigns: the new inequity. *Journal of Educational Administration and History*. 2020. Vol. 52. Issue 1. pp. 25-38.